„БРАНИК“ ИЗЛАЗИ
пет пута на недељу.

ПРЕТПЛАТА и ОГЛАСИ
шаљу се на администрацију,
А РУКОПИСИ
уредништву „Браника“ у Нови Сад.

Рукописи се не враћају.

БРАНИК

ЦЕНА ЈЕ „БРАНИКУ“
За Угарску Србију, Црну Гору и др. стране земље

на годину	К 34·—	46·—	дин.
на по године	К 17·—	23·—	„
на чет. „	К 8·50	11.50	„

Поједини бројеви стају 12 потура.

ОГЛАСИ
рачунају се 10 пот. од реда ситних слова

Уредништво и администрација „Браника“ налази се у кући А. Пајевића у Дунавској ул. бр. 36.

ОРГАН СРПСКЕ НАРОДНЕ СЛОБОДОУМНЕ СТРАНКЕ.

Бр. 115. У Новом Саду, у недељу 10. (23.) јуна 1912. Година XXVIII

Узалудна мука.

Има томе више од недеља дана, како се нови заједнички министар финансија, који је уједно и министар за Херцег-Босну, др. *Билински*, бави у Сарајеву. Скорим ће да мине и оно време, које је др. Билински одредио за свој боравак у Босни, па ће се онда питати, је ли *лично* учешће дра Билинскога у саветовањима у Сарајеву имало и могло имати онога успеха, који се са неке стране очекивао у погледу преображаја у управи, па у уставном животу у Босни и Херцеговини.

Ми ћемо признати, да оно, што је др. Билински као свој *програм* развио пред првацима народа Босне и Херцеговине, пред посланицима трију вероисповести, пред страначким посланичким клубовима — све то да указује на бистар државнички поглед и на особиту способност, да се у саразмерну врло кратку времену могао информисати о врло заплетеним одношајима у Херцег-Босни. Ми држимо да др. Билински, према својој државничкој бистрини није могао сам себи затајити, да његово настојање, како би у Босни и Херцеговини створио боље и правилније, сасвим нормалне одношаје, како у земаљској управи, тако и у уставном животу, тешко може уродити жељеним плодом, и према томе да *читава његова мука око бољитка за Босну и Херцеговину мора остати узалудна.*

И томе се на треба чудити. Босна и Херцеговина окупацијом од стране наше монархије *извучене* су с једне стране из *оквира* балканских држава, а с друге стране дошле су у оквир једне државне системе, којој међу другим европским државама нема примера. Окупација *није* могла променити карактер Босне и Херцеговине као балканских покрајина, а с друге се стране те покрајине нису могле администрирати у државној системи, која је означена *дуализмом.*

Па ваља имати на уму, да је окупација Босне и Херцеговине све до анексије у години 1908. носила на себи *обележје интернацијоналнога*, неку врсту међународнога одношаја, те с тога је окупација носила на себи печат *привремености* са свима последицама евентуалности међународнога одношаја.

Анексија од стране наше монархије била је велика *изненада* за велесиле потписивачице берлинскога уговора од године 1878. па је наша монархија као најближи повод за анексију изнела ту околност, да би Босна и Херцеговина, које се према берлинском уговору формално сматрале као покрајине отоманске империје, пошто су ове задобиле уставност, морале бити увучене у тај отомански устав, те како ово не би могло бити, то је и тиме била оправдана анексија.

Јест! Босна и Херцеговина добиле су наскоро после анексије *устав*. Но само не питајте, какав је то устав! Др. Билински се у свом програмном говору доста бавио и босанским уставом, па је дошао до закључка да народ у Херцег-Босни није *„још зрео“* за праву уставност, за парламентарност. Је ли то збиља тако? Е, онда све оне балканске државе, које су се ослободиле од Турске и сви они народи на Балкану, који су задобили своју слободу, не би били зрели за уставност. Онда не би ништа вредила Скупштина у Београду, Собрање у Софији, те комора у Букурешту. Па ипак цивилизована Европа признаје тим балканским државама способност за уставни живот. Др. Билински, који је споменуо незрелост становништва Херцег-Босне за уставност и парламентарност, уједно је тиме изрекао своју пресуду *о ништавости* босанскога устава, а њему као европском државнику, који познаје повест развитка уставности, сигурно је лебдело пред очима, да би посланици на сарајевском сабору требали бити оно, што су били некад у Немачкој у малим државама „Landboten“ (посланици са села), који су имали само неки информативан и консултативан глас у стварима, које они разуму. Па ипак кад је оно пре неке три године сарајевски сабор почео саборисати, била је то пријатна изненада не само у монархији, него и у осталој цивилизованој Европи, да су посланици на сарајевском сабору стајали *на висини уставности и парламентарности*, те су и стари парламентарци морали признати, да ти посланици у Сарајеву нису баш такови простаци, као што се то мислило. Па ако др. Билински не ће порицати способност парламентарства у Београду, Софији и у Букурешту, не може га порицати ни сабору у Сарајеву. Али ово стоји у вези са нечим другим.

Ако је министар Билински уман државник, као што јесте, нека нам каже, где тога има на свету, да се која покрајина може *„дуалистично“* администрирати. Па с тога је права бесмислица оно, што се године 1880. установило, да све, што се тиче Босне и Херцеговине, мора проћи кроз реторту *двеју држава* т. ј. да министарства у једној и у другој држави, у Угарској и у Аустрији, морају решавати ствари за Босну и Херцеговину. Је ли то могуће? Те не иде ли то свагда на штету Босне и Херцеговине? Па у том систему дуализма ишло се тако далеко, да се ове године из Будимпеште послао један државни секретар, да он буде заменик земаљског поглавице. Послан је дакле човек, који апсолутно не познаје прилике у Босни и Херцеговини, који не зна потпуно језик тамошњега народа и који је према својој прошлости у Угарској био свагда против Срба у *антинацијоналној* струји.

Ми врло уважавамо, што др. Билински каже, да Босна и Херцеговина *нису колоније монархије*. Али међутим све, што је до сад чињено од стране монархије, најјасније доказује, да се Босна и Херцеговина баш сматрала као *права колонија за искоришћавање у интересу монархије*. Па и као колонија Босна и Херцеговина није уживала оне користи, које уживају иначе колоније других велесила. За ове *тридесет и четири године од доба окупације свака би друга велесила много* шта више и што боље учинила за цивилизацију, него наша монархија.

Велик је то грех, што наша монархија није решила, као што треба, *аграрно питање*, а управо аграрно питање је било повод, да је године 1878. у Берлину нашој монархији био поверен мандат окупације. Није истина, да би били облигатним откупом повређени интереси муслимана. Нико није желео, да муслимани буду оштећени, али је требало у аграрном питању поступити, као што је поступано у другим европским државама, па и у Угарској, те недавно баш и у новим балканским државама. Да су муслимани добили правилну државну отштету, они би у име отштете добивени новац могли били уложити у *продуктивна предузећа* па би им та предузећа доносила више, него данашњи *хак*.

Забадава данас др. Билински тражи *изворе* за благостање Босне и Херцеговине, кад је тамошњи народ у тој мери оптерећен факултативним откупом, где је принуђен на исти, да није у стању главе дићи.

Да је окупацијона влада са Босном и Херцеговином *мачејски* поступала, јасно доказују све појаве, сви поступци. Је ли могло и смело бити, да монархија гради *стратегијске* железнице а да тај велики терет сноси само Херцег-Босна? Отуд би Босна и Херцеговина имале добити милијоне отштете. Сада се тек сетио др. Билински, да би требало да обе државе наше монархије сносе *две трећине* терета за железнице, а Херцег-Босна само *једну трећину*. Али где је ту гаранција, да ће то тако бити? Па је ли могло и смело бити оно, што се практиковало са *царинским аверсумом*. Данас би Босна и Херцеговина за ово имале добити милијоне за отштету. Па је ли могло и смело бити, да се према Босни и Херцеговини употреби такова тарифална система, која је само на штету Босни и Херцеговини, а на корист монархији односно на корист туђинцима?

Према свему овом и што се са Босном и Херцеговином *мачејски* поступало, је ли чудо, што је читава акција у сабору морала запети? А запела је на првом кораку у погледу *гласања о предрачуну*. И ми држимо, да се гласање о предрачуну не може узети увек као израз поверења или неповерења влади, јер се обично прорачун *не гласа влади, него земљи*. Али како ће да се у сарајевском сабору нађе већина уз владу и за прорачун, кад није сигурно, да ће се вотирана свота под овом или оном изликом употребити више за монархију и за колонијалне сврхе, него за Босну и Херцеговину? Па тако је и са *инвестицијама*, које би сарајевски сабор требао да изгласа.

Ми жалимо, што др. Билински при дуалистичкој администрацији Херцег-Босне није нашао и није могао наћи праве основе за своје планове у погледу реформе управе. Разборити српски првак у Херцег-Босни, председник сабора *Војислав Шола* рекао је, да он има *поверења* према министру Билинском и с тога да би он примио реформе тога министра, али је рекао и то, да ако се српски народ не ће да придружи Билинском, он ће повући консеквенције, те положити част како саборскога председника, тако и свој саборски мандат. Ми ово врло појмимо, јер то значи, да Шола *хоће, да се спасе оно, што се може спасти.* И ми смо били тога мишљења у почетку окупације, кад смо рекли српском народу у Босни и Херцеговини: *„Употребите* у корист српскога народа установе цивилизације и културе, које монархија спроводи у Херцег-Босни.“ Јесте! Али кад смо се уверили, да се све установе цивилизације и културе у Босни и Херцеговини употребљавају *баш против српског народа, онда нисмо могли више бити тога мишљења.*

Министар Билински не би морао баш распустити сарајевски сабор. Он може лако наћи у муслиманско-хрватском блоку *послушну већину*. Али ово би била само *привидна већина*.

Нама се чини, да ће опет и опет у Херцег-Босни *остати све по старом*. „То исто, мало друкчије“!

Од куд да може бити поверења према Билинском, кад он није кадар извести *ни најмање од онога*, да Босном и Херцеговином управљају њени синови а не туђинци. Та ваљда су после тридесет и четири године синови Херцег-Босне свих трију вера напредовали толико, да могу испопуњавати чиновничка места.

Ми смо таки у почетку именовања дра Билинског рекли, да је *промашен избор*, јер је др. Билински *Пољак и затуцани католик*. Ми смо, истина, познавали и Пољака, који су имали живога осећаја за словенску заједницу, али то је увек била изнимка. Др. Билински је и до сад доказао, да је он оно, што су и сви други Пољаци: непријатељ и противник православних Словена.

Готово је непојмљиво, да је др. Билински као европски државник при свом доласку у Сарајево могао употребити оне речи, које је употребио, да означи своје ревносно католичанство.

Не! Др. Билински као даровит државник требао се уверити, да за бољитак Босне и Херцеговине **нема праве основе**. Та би основа могла бити само **у правој државноправној автономији**.

Па с тога ми сматрамо читаво деловање Билинскога у Херцег-Босни као **узалудан посао, као узалудну муку**.

=

Двије ријечи „Н. С. Преси“.

Цетиње, 3. јуна.

Биоградска „Самоуправа“ била се потхватила, да потакне сумњу у необавјештеним народним масама о улози Црне Горе а на основу

Еренталове „Црвене Књиге“, која није у промету, него се печата и раздаје само члановима делегација. Хвала једном делегату, та је књига допрла и до Цетиња, тако је могао „Глас Црногорца“, цитирајући све депеше из те књиге, које се односе и издалека на Црну Гору, ту сумњу сасвим поништити.

Ако се „Црвена Књига“ не налази по редакцијама других листова, заиста се налази у редакцији „Н. С. Пресе“, која стоји тако близу Балплацу. Зато је лако схватити тенденцију бечког листа, који у чланку од 7. јуна, којим врло ласкаво поздравља посјету краља Николе у Бечу, између осталога каже: „Црна Гора показала је за вријеме велике анексионе кризе умјереност, која је остала у Аустро-Угарској незаборавна, и која је нашла израза у одрицању Аустро-Угарске на права, која јој је дао берлински уговор односно Барске лука“.

Да видимо, колико је истине у томе тврђењу.

Бока и Херцеговина најбоље знаду, какве су се ратне припреме чиниле против Црне Горе још од окупације Босне и Херцеговине без престанка; а знаде то врло добро и „Н. С. Преса“; па ипак се не зна, да ли се више радило на истим припремама дању или ноћу од почетка све до свршетка анексионе кризе. Не верујемо, да је то грозничаво припремање изазивала „умјереност“ Црне Горе, колико онај ратни поклич краља Николе у прокламацији, издатој сјутри дан послије прогласа анексије; колико она ратоборност, која је одушевљавала Црногорце, у току цијеле оне љуте зиме, готове по границама од извора Дрине до утока Бојане у Сиње Море; колико онај братски дочек херцеговачких ускока — а особито, колико оно тешко и грозничаво наоружавање Ловћена!

Пошто је Србија била принуђена, да, и без споразума са Црном Гором, изда ону познату изјаву, Црна Гора остала је усамљена, али чврста при својој одлуци, односно ослобођења свога мора и приморја од ограничења, наметнутих јој берлинским уговором у корист Аустрије.

У томе питању Велике Силе оставиле су Италији улогу посреднице између Аустро-Угарске и Црне Горе. Како су текли преговори о укидању поменутих ограничења у члану XXIX. берлинског уговора, види се из измијењених депеша између влада потписница берлинског трактата, које се депеше налазе у „Црвеној Књизи“. Еренталу је дао Титонију писмени пристанак на измјену чл. XXIX., који је ограничавао суверенска права Црне Горе у корист Аустро-Угарске, тек пошто је Титони предао аустроугарском посланику у Риму писмени пристанак на укидање члана XXV. берлинског уговора, који се односи на Босну и Херцеговину. Дакле ту није било ништа од онога, што је рекла „Н. С. Преса“ о држању Црне Горе и о одрицању Аустро-Угарске. Између владе цетињске и бечке није било никакве ноте ни депеше за вријеме анексионе кризе. Влада цетињска се обраћала Велесилама потписницама берлинског уговора, па је један примјерак дотичне циркуларне ноте предавала и аустроугарској легацији, која је сваки пут повраћала, осим последње, којом је црногорска влада изјавила, да се саображава одлуци Великих Сила, и којом се завршила анексиона криза.

Могу Вам још казати, да је барон Сквити, италијански посланик на Цетињу, три дана имао доста муке, док је и ову изјаву добио, а једну цијелу ноћ није могао сна на очи ставити од узнемирења, јер је црногорска влада уз ову изјаву хтјела ставити и један услов у корист Босне и Херцеговине.

А камо ли некаква „умјереност“ Црне Горе и зато „одрицање“ Аустро-Угарске!

Стари Црногорац.

Учитељство
и избор епархијских скупштинара.

(Глас из учитељства.)

Још неколико дана раставља нас од часа, када треба да смело, отворено покажемо радикалима, тим народним злотворима, а праведне и напредне учитељске ствари закованим непријатељима своју песницу. Још неколико дана раставља нас од дана, када ће се извршити избор наших учитељских епархијских скупштинара.

На тај дан и на нашу попустљивост према њима рачунају данас радикали много. Виде они, да им је одзвонило, па се надају, да нашом помоћу продру и одрже се.

Избор епархијских нам скупштинара биће за који дан. На жалост, у учитељству још их имаде, којима је Јаша Томић „вјерују«. Још их имаде, који и после назива »**пијана руља**«, којим је »Застава« нагрцила српско учитељство, верују радикалима; још их имаде, који после буњења многих опћина на протест против нове школске уредбе, иду за Јашом и његовим одвратним пратиоцима. Још их има, који после свега тога још толико иду далеко, да сад, кад и сами виде, како ће царство **безочника и народних злотвора радикала пропасти,** — кукају и стављају им на расположење своје услуге, не би ли у том циганском царству дошли до седала, које је створено за чистије и светлије карактере него што су радикали и њихови помагачи: одмет-учитељи.

Радикали не бирају средства, када треба да дођу до цели. Зато је и њихов вођа, несрећни Јаша потегао братоубилачки нож те убио Мишу па продао душу и Јоти, само да се спасе вешала. Па тако и сад радикали не бирају средства, само да дођу до цели. Та цел њихова састоји се у томе, да што више учитеља прибаве за себе, сад приликом избора њихових епархијских скупштинара, а међу онима, који не ће да наиђу на њихов мамак, да створе дар-мар, па ма по коју цену.

Они су добро прорачунали. Знају они, да им већина зависи од броја 2—3, па сад **грчевито раде међу учитељством,** да тај број добију од њих, јер су у народу обрали бостан.

Но, **учитељство**, које је давно прогледало и прозрело радикалске тежње још и пре митрополијске своје скупштине, **знаће очувати свој образ** те опасним потричарима народног благостања не ће упалити оно, што замишљају.

Али како се из многог чега види, да је међу учитељством овладала готово нека равнодушност наспрам ове целе ствари, то се је бојати, да Јашин отров услед комодитета некојих „центри-учитеља“ не уроди плодом, што би значило ни више ни мање, него то, да пљунемо у образ целој родољубивој српској штампи, која нас је на достојан начин узимала у одбрану против неваљалстава радикалских; која је у ступцима својима истрајно, стварно и справедљиво заступала интересе учитељства и порадила, да је сабор усвојио у нацрту нове школске уредбе предложену дотацију и ослобођење учитељства од недостојне му и теретне дужности.

Хотимичним, као год и нехотимичним нашом радом у корист Јаше и његових верних, учинићемо грех вапијући на небо. Народ, а нарочито потомство наше треба да нас живе каменише, а мртвима гробове измеће, ако мушки не порадимо, да се отровна сила Јаше, злотвора народног, крвног непријатеља народног учитељства, једном за навек поништи.

С тога, браћо, **дођимо сви до једнога на избор!** Сложимо се заветном мисли школских великана, па бирајмо људе, који ће јуначки стајати на браничу учитељско-просветном и не дати, да се отров радикалства по народу и даље шири.

Жалост је, ако буде ма и једног, коме ова борба буде досадна; коме је овај апел обична кортешка дрека; којима је свеједно: зацарило се и опет циганско царство, или царство знања, родољубивости и напретка.

Ко не дошао на избор за епархијску скупштину, да Бог да га ни једно око учитељско не погледало! А ко дошао, добро дошао, али само против Јаше — несреће наше!

Солидарци.

Немири у Арнаутлуку.

После крваве борбе у Пећи и околини, после оне пуцњаве и тутњаве, настало је неко затишје. Војска се разишла по селима, а за Пећ је задржато само 3—4 табора, колико је најнужније. Сва ова војска логорује по околним брдима и под шаторима. Само један мали део употребљен је на службу у самој вароши и настањен је у касарни варошкој и по караколима. Она пак војска, која је упућена у нахију, заузима напуштене арнаутске куле и из њих мотри и прати кретање побуњеника.

Не зна се, је ли ово затишје пред буру, која се спрема. Но чини се, да је арнаутски устанак доиста малаксао. Како скопљански „Глас Народа“ јавља, потврђују се вести о неспоразуму међу устаницима арнаутским. Још на скупу у Јунику дешавале су се такве сцене између учесника на тој скупштини, које су довољно јасно казивале, да Арнаути још нису свесни, шта хоће и куда иду. Не само што се у опште Геге нису могле сложити са Тоскама, но и међу самим северним Арнаутима нема много заједничких тежњи. Ни пред великом војском, која је гвозденим обручем стезала побуњенике, нису се могли сложити Арнаути из пећске нахије с оним из ђаковичке нахије. Док је национална свест више прижимала главаре ђаковачке нахије, дотле се из захтева главара пећских и пећске нахије више може уочити назадњаштво, више барба за стари режим. Већања на овим претходним арнаутским скуповима била су често пута тако бурна, да је сваки час долазило до таквог размимоилажења у мишљењима, да је мало требало, па да пукне пушка међу њима.

Кад је због неслоге арнаутски покрет почео показивати видне знаке опадања, кад се међу вођама усташким јавно одвојио напреднији елеменат од оног натражњачког, арнутски покрет мења свој дотадањи изглед и почиње да се развија сада у сасвим другом правцу.

Они, који су за пуну слободу арнаутског народа, автономаши, остављени од великог дела крена и барјактара, прекидају за сада борбу у великим размерама и повлаче се ка црногорској граници. На челу њихову се налази Хасан бег из Вучитрна с главарима ђаковичким. Емигрирали су од Пећана у Црну Гору: Ћерим бег Махмутбеговић, а тврди се да су за њим пошли и Сака Шереметовић, Мухамед Емин, Џемалил бег, син Сулејман паше из Приштине, шурак Ћерим бегов и још неколицина угледнијих. Затуцанији, они, који не војују за слободу већ за стари режим са руговским главарима, који нису могли да затраже заштиту и помоћ од Црне Горе, у којој гледају своју стару непријатељицу, 27. ов. мес. вратили су се под ноћ у Пећ. Свечано их је дочекао мутесариф. Сви главари су ушли у Пећ под оружјем.

Према томе се не може знати, хоће ли се арнаутски устанак обновити. Но и ово, што је досад било, знак је потпуно разривених прилика у Турској. Докле се већ дошло, доказује најбоље чињеница, да су сви валијати добили налог да објаве правила за образовање добровољачких трупа, чувара железничких пруга.

Из услова за ступање у овај ред војнички јасно се види тежња за стварањем једне врсте војничких колонија, нешто налик на војну границу. Главне потребе за ступање у поменуту трупу бекчија су ове: 1. Траже се чувари (бекчије) који ће чувати железничке пруге: Солун—Дедеагач, Солун—Скопље, Скопље—Зибевче, Скопље-Митровица, Солун-Битољ. 2. Бекчији ће се поред железничке пруге дати земљиште за кућу са 1—2 собе, кухињом и кокошињаком. 3. Оне бекчије, које желе довести и своје породице поред пруге, држава ће помоћи и по могућности ће им дати земљиште за њихово стално насељење. 4. За чуваре тунела и мостова поставиће се по 4—5, а тамо где нема мостова и тунела биће само по 2—2 чувара. 5. Сваком бекчији предаће се на чување простор поред пруге од 2 км. дужине.

*

У политичком прегледу „Српског Књижевног Гласника“ написао је његов политички сарадник „Иностранац“ о арнаутском устанку овај информативни чланак:

Има више од два месеца како су се Арнаути и Арнауташи из косовскога вилајета, а нарочито они из пећскога и дебарскога санџака побунили. Сви виђенији барјактари покупили су многе људе из својих фисова, и с оружјем у руци почели су пресретати царску војску и власти и с њима се туђи, нападати јавна здања, нарочито она која служе војсци и полицијским властима. Тако су се десила ова факта: Пећски Арнаути напали су војску код важног места Истока. Ђаковски Арнаути напали су на војску приликом грађења јавне грађевине за смештај једног одељена власти. Љумански Арнаути су напали све војничке караколе. Дебарски су се сукобили код места Чидне с буљуком редифа и ове потукли. На путу између Митровице и Пећи, Пећи и Ђаковице, Пећи и Призрена, оружани побуњеци су пресекли телеграфске жице, повадили и поломили телеграфске direke, тако да је телеграфски саобраћај ових места са централним властима у Скопљу, Солуну и Цариграду био могућан само преко Берана. Влада турска није у први мах придавала овоме покрету велику важност, сматрала га је као ствар која се сваке године у пролеће јавља. Зато није слала велику војску да неред угуши, и покушала је своје старо средство, почела је одмах да преговара са барјактарима и највиђенијим људима. Преговори, новци и обећања нису успели. Покрет се ширио, а војска је свуда губила битке где год је сусретана с побуњеницима. Порта је тада тек почела озбиљније да мисли на ову буну, и ако се у самој турској влади није било на чисто да ли треба енергично поступати, с великом силом или опет помирљивијим начином удесити добар свршетак.

Мишљење Махмуд-Шефкет паше је усвојено, те је одмах настала мобилизација око 40 батаљона пешадије за једну велику војничку демонстрацију кроз Арнаутлук. Шефови фисова су се скупили одмах у Јунику, у планину између Пећи и Ђаковице, да се договоре шта ће чинити пред оваквим намерама турске владе. Њихова одлука није још позната, свакојако да ће бити настављена борба у облику четовања, које је врло лако извести у Арнаутлуку. Арнаути и Арнауташи имају моралне потпоре међу Тоскама. Резултати војничке демонстрације још нису познати; вероватно је да ће оне имати некога привремено-повољнога резултата за данашњу владу у Турској. Али, још сада се може рећи да се Арнаутлук не може умирити, и да ће његове побуне бивати све чешће и веће.

Узрок овој данашњој побуни је јасно одређен: он је у несавладљивој мржњи косовских Арнаута и Арнауташа према новоме режиму, или боље рећи према Младотурцима. Лањска малисорска побу-

на није у почетку имала тако одређен облик и узрок; она је била више са стране ?) изведена и тек је доцније, и са стране, добила одређени циљ. Малисори су готово пред крај побуне изнели своје захтеве пред Порту, а као узрок побуни наводили свирепости почињене од војске приликом прошлогодишњих разоружања. Садашњи побуњеници су одмах показали узрок своме незадовољству и изнели одређене своје захтеве. Узрок је, рекосмо, несавладљива мржња према новим султанима, представницима комитета младотурскога, итихалцијама. Главни захтеви су: подизање школа у којима ће се учити арбанаски језик; никаква пореза, а нарочито најмање на стоку; повраћај одузетога оружја из прошлих година или раздавање новога; отштета за кровове, разрушене куле и упропашћену имовину; постављање чиновништва, које зна домаћи језик; подизање путева општега и локалног значаја; служење војске у Арбанији. Смелији Арбанаси траже више; траже одређене границе Арбаније; признање албанске заставе; кнеза гувернера из једне од старих владалачких кућа арбанаских, и постојање Арбаније под заштитом Европских Сила.

Ова данашња побуна Арбанаса, лањска малисорска, и врење у јужној и средњој Арбанији, може се сматрати као почетак једног националистичкога покрета. Покрет је у главноме спонтан, а последње две године је знатно помаган с поља. Узрок је у промени режима у Турској. Султан Абдул-Хамид је остављао Арнауте, да буду пуни господари на својим огњиштима; они су били размажена деца Хамидова. Они нису за његово доба плаћали пореза, они су давали војнике само за његову личну гарду, они су смењивали власти војничке и грађанске; они су вршили сами правду између себе и над другима; сама реч „реформа“ значила је непријатељство и побуну. Зато су они волели Абдул-Хамида.

Кад су Младотурци узели управу, морали су истакнути равноправност и слободу као девизу новога режима, чинити све да Европу увере да ће они моћи реформисати царевину. Познато је да је долазак новога режима највише ускорио питање о европским реформама у Турској. Састанак два владара, рускога и енглескога, у Ревалу, у 1908. години, који је требао донети широке реформе, а можда и аутономију Маћедоније, одлучио је јулску револуцију и долазак Младотурака. Природно је да су ови хтели у Арнаутлуку завести ако не нове реформе, а оно начинити себе господарем у њему. Отуда је главни сукоб, који се изметнуо у мржњу и садашње буне.

Младотурци су и овде показали неспособност да реформишу, одсуство система и програма за реформе. Они су се колебали, предузимали палијативне мере, а кад су предузимали неке јаче мере, то је било само под притиском невоље и у последњем часу, из страха да се Европа не почне опет интересовати. Па и онда су попуштали. Они су почели 1909. године да дотерују ред у Арнаутлуку са Џавид-пашом, 1910 и 1911 године са Тургут-пашом. Из најоштријих мера улазили су у очинско поступање, а византијска средства су најрадије употрељавана. Пошто су попалили, они су давали попаљенима отштету трогубу и без икаквог реда и правице. Мала и велика обећања нису испуњавали; неке од јачих противника на веру су погубљавали. Дакле и овде, као и свуда неспособни да нешто поправе, да уреде. Искуство их није поучило; ове године поновило се исто што и прошле године. Да би Арнауте и Арнауташе придобили за себе и из њихове средине послали у парламенат младотурскога присталицу, послали су министра унутрашњих дела у Арнаутлук. С добрим парама и благим речима Хаци-Адил-беј је исправљао оно што је лањске године Тургут-пашина војска кварила. Тек се вратио и дошао до Солуна, а јавља се буна и експедиција Абдулах-паше. Четири године се то понавља, и то не даје наде да ће арнаутски покрет бити угушен. Арнаути се групишу, организују. и покрет ће овакви поступци Турака само појачати, с изгледом да постане избиљан фактор у иначе рђавој балканској ситуацији.

Автономна панама
у Карловцима — Сијону.

— Посвећено свима онима, којима је у истини стало до реда. —

I.

Не једном смо рекли, да, поред свију у лудо утрошених грдних новаца око грађења и уређења наше народно-црквене автономије, дотерасмо с нашом хваљеном автономијом (коју пак Милетић с правом назва „*укљештеном*“) дотле, да нам данас председник угарског министарства кроји капу по својој вољи, и да су сви конци автономни у његовим рукама.

Најновији пример *са успоставом у службу отпуштеног од сабора* отправника Тоше *Јовановића* и многи други примери јасно показују *мизерију* те наше хваљене автономије.

А што је дотле дошло, кривица лежи колико на државној власти, која је, видећи *с ким* има посла, једно по једно некадашње јерархијско право, пренето на сабор, одузимала и себи присвајала, тако исто и на нашим саборима, који су се поводили за „духом времена“, те од црквено-народног сабора хтедоше да направе политичан сабор.

При грађењу саборског устројства 1870. г. погрешено је одмах у самом уводу, у ком је Милетић као известилац предлагао: »На темељу права, што српском народу православне цркве источне у опсегу српске патријаршије (патријаршија нити је кад постојала, нити постоји, него *митрополија*. Постоји само Патријарх српски) и митрополије по стародавном обичају и установама припадају, и што су, које највишим царским и кр. привилегијама (по истима је сва власт црквена припозната Патријарху-Архиепископу, а народу једино избор Патријарха Архиепископа — па како је и то вршено, знамо!), које пак државним законима, наиме чл. XXVII. угарског сабора од 1790. ујемчено (по ком је у ствари круни припознато решавање црквено-просветних ствари православних у Угарској) затим на темељу автономије, истоме чланком IX. угарског сабора од 1868. г. припознате и ујемчене (и у погледу благодати овога чланка имамо прилику, да се врло често уверимо о сасвим противноме!) установљава се ово: »— — —«.

Дочим је владика *Грујић* предлагао:

„Ја сам тога мњења, да све изостане, што није сигуран и известан темељ овом сабору. Ја налазим, да је најпоузданији темељ овом сабору, да се оснује на народно-црквеним установама и на стародавном обичају. Господо моја, повластице, закони државни и све оно, што не излази од сабора и од цркве, то све може одузети, који то даје. Али кад ми станемо на темељ цркве, па на оно обазремо се, што је г. арх. рекао, да на темељу чисто народно-црквеном станемо, тај темељ нам се не може одузети. Ово је темељ; закони, или се оставили, или се укинули, ово остаје непокретно, јер на свом сопственом темељу стоји. А што се привилегија тиче, питам ја, шта је било с привилегијама? Јесу ли уведене кад у живот? Никада. Ако се поставимо на темељ на закон од 1790-1. год, на чл. XXVII., у ком се привилегије потврђују и где се каже, да се уређење црквених, школских и просветних одношаја Његовом Величанству и даље задржавају. Добро, господо, али тај је закон дијета угарска донела и тај је закон садашња влада покосила; јер то сад није резервирано Његг. Величанству, јер закон предаје то држави и Његово Величанство нема више то право употребљавати осим само тако, ако одговорна влада пристане на то. Дакле овај закон је већ уништен с овом автономијом. Господо моја! ту се каже: „на темељу автономије« истоме чланком IX. уг. сабора од г. 1868. припознате и ујамчене«. Ако автономија цркве наше нема јачег темеља него само у том закону, онда је та автономија врло клизаве нарави. Ја мислим, да црква сама у себи своју автономију носи. Ово, што је закон рекао: да је автономију нама дао, ми је нисмо искали, него он је то само према себи то дао. Он је рекао: досад сам се мешао у ваше послове, сметао сам вам, а сад ви сами по праву и закону радите. Но после 3 године може мађарски закон уништити то, да се све у држави концентрише. Ако н. пр. закон то све покоси, шта ће онда с тим темељем наше автономије бити? Ја држим, да је црква независна од закона, а све друго, које није у нашој власти, то се може без нас покосити. За то бих ја, господо моја, предложио, да обиђемо све оно, што доводи у опасност нашу автономију; него да станемо на темељ најсигурнији, а то је народно-црквена установа наша“.

Сабор не хтеде усвојити Грујићев предлог, него Милетићев и не усвојивши га, дођосмо до данашњег саборског устројства — скројеног у Бечу — *по ком су сви конци у владиним рукама, због чега Милетић и назва нашу автономију укљештеном.*

Ко има очи и здрав разум, тај мора увидети, да је сав рад наших Сабора, Саборског Одбора, Митрополијско-Црквеног и Школског Савета у питањима, која подлеже по саборском устројству претходном одобрењу угарске владе, *проста сиграчка*, која нас је уз међусобну заваду стала и стаје грдних хиљада.

Па кад је то код тих наших тела *тако*, дај да видимо, *како* стоји код оних, где смо ми сами господари и где једино до нас стоји, да у њима буде *онако, како би требало и могло бити т. ј. да буде реда.*

А то су: *наше епархијске скупштине* и изабрана од ње епархијска тела — конзисторије, административни и школски одбори, — и наше црквене скупштине и одбори.

Као што је тако звани кр. рескрипт од 10. августа 1868. г., стваран по лутеранском устројству — и то много лутеранскији и од самог лутеранског, где нема епископа — тако је по њему уведена код нас и установа епархијских скупштина.

Известилац је за епархијске скупштине био др. Свет. Милетић. Он је по потврди привременог уређења епархија у 109. бр. »Заставе« за 1871. год. у чланку »*Епархијске скупштине*« рекао и ово:

»Епархијске ће скупштине бити копча између општина и сабора. Оне ће с једне стране надгледати и допуњавати самоуправу општина, и пазити, да та самоуправа у појединим општинама због раздора или иначе не пређе у самовољу, или растројство —, оне ће бити путевођа и посредник њихов. **Зато је од велике важности, да ове скупштине добро састављене буду. Сваки ваљан родољуб ваља на ум да узме, како ће се епархијска скупштина саставити.** Какав је досад неред био у управи дијецеза, то ће сваки знати и појмити, како је важно, **да се способни и родољубиви људи изаберу за чланове епархијских власти.**«

А у 114. бр. »Заставе« и. г. у чланку: »*Значај и задатак епархијских скупштина*«, рече и ово:

»... При изборима ваља и локалне заћевице на страну бацити. Епархијска скупштина није зато, да суди партајама у општини, него да тражи и предложи, шта је у интересу свију општина, без разлике странака у њој .... За то је главно, да се епарх. скупштине не даду локалним распрама и партајама смести, и из колосека свог задатка на странпутице свести.“

Администратор владика Стојковић у своме говору, при отварању прве епархијске скупштине, рече и ово: »Од срећног решења задатака ових -- и избора чланова за црквену, административну и школску управу -- зависиће, каква ће лица заузети важна и у сваком смотрењу тешка, али и одлична места у конзисторији, административном и школском одбору архидијецезе ове, и коме ће се дијецезанско звање поверити.“

„Јер, ако избор падне, што ни помислити не могу, на људе, који *довољно знања и осведоченог искуства* у делима црквено административним, судским и просветнима *немају*. а при том још *донесу* у зборове ове *своје страсти*, пак буду *тражили своје користи*, и без сваког разлога своје тек назоре износили и бранили, архидијецеза ће, истина, нову дијецезалну управу имати, али се својега зла, на које је досада можда и неправедно толика тужба и вика била, опростити не ће.« (Види »Заставу« бр. 119. од год. 1871.).

Милетић као творац епархијске уредбе, написао је у поменутом 109. броју „Заставе« од г. 1871. чланак: »*Епархијске скупштине*«, у ком је растумачио главна наређења самог устројства, и под 3.) је рекао: „— — општине (а не одбори) бирају на 500 српских душа једног изборника, а изборници, у месту протопрезвитерском скупљени, бирају на сваких 4000 душа у протопрезвитерату по једног члана епархијске скупштине.«

»*Међутим број од 4000 душа само је кључ, који је сабору за равнање служио, иначе је број како свештеничких, тако и световних скупштинара у уредби за свако место, или протопрезвитерат одређен.*«

А завршио је чланак с речма: »...Сад је на најнепосреднији начин народу самом дата судбина у своје руке — видећемо, како ће је употребити.«

„Пропаст твоја од тебе, Израиљу — али и напредак твој од тебе, народе српски!“

Из горњег се Милетићева тумачења јасно види значај чл. XI. и XII. у привременом уређењу епархија, т. ј. да је меродаван за састав епархијске скупштине чл. XII. и наведен у њему број скупштинара за сваку епархијску скупштину.

После атентата на Цувија.

— Припреме за нову »велеиздајничку« парницу. — Службено клеветање Србије. —

Истрага против правника Луке *Јукића*, који је пуцао на кр. комисара у Хрватској и Славонији *Цувија*, и против 16 других лица, која су ухапшена због Јукићева атентата, *довршена је* те су — како из *Загреба* јављају — Јукић и другови сад у четвртак предати државном одветништву. Истражни судија је већ добио списе и у свези с тим државно одветништво предлаже истражном судији, да против Јукића поведе истрагу по делу *мучког уморства* и јавног насиља, а против осталих оптуженика по делу саучешћа у уморству.

— Службени лист о исходу полицајске истраге. —

Службени орган хрватско-славонске земаљске владе, »Народне Новине«, доносе у свом најновијем броју овај извештај о полицајској истрази у ствари овог атентата:

»Дознали смо, да је атентат на краљевског повјереника био међу њима већ доста дуго прије учина договорен, дапаче да су средства за почињење атентата већ доста дуго прије приправљена. Та средства да су имала бити *бомба*, и то бомба ванредне погибељи, а какове се редовито творе у арсеналима, те да је сам атентатор научио правити бомбе и то *у краљевини Србији*. Надаље дознајемо, да је Јукић признао, да је и готову бомбу овамо донио, а уз њу још других праскавих ствари за прављење бомби, све у сврху изведења атентата. У исту сврху да је добио *такођер у Србији* и један *војнички револвер*, каковим су наоружани српски часници. То све да је добио од једног *часника*.

Сазнали смо надаље, да су неки осумњичени готову, по атентатору из Србије донесену бомбу, сакрили у Загребу, и да је доста дуго прије атентата пронађена и редарство ју дало демонтирати. Атентатор да је и у Загребу употребио знање прибављено си у Србији, те заједно са још осумњиченим правио овђе бомбе, те је покушао њихову врсноћу и дјеловање у једној шумици, гђе су у истини неки остатци такових бомби према упути и уз суделовање једног од сукриваца и пронађени. Није им успјело, израдити друге, сигурне за наумљени циљ, те након што је услед неких чињеница немогуће било провести атентат наведеним часничким револвером, да су закључили, да се атентат изведе обичним браунинг-револвером, кога је атентатору у ту сврху дао један од осумњичених, па је тим револвером у истини и извршен.

У колико смо дознали, имаде доста сигурних података, да је договор и споразум о проведеном атентату прешао и преко границе Хрватске, тако те су неки ђаци у Далмацији а и у Прагу у савезу и договору с овдашњим особама у атентат уплетенима. Исто тако, да је редарственим извидима а и признањем осумњичених било оправданих разлога сумњи, да би иза овог атентата имали слиједити још слични, а посебице изван граница Хрватске и Славоније по земљама, у којима су имале дјеловати организације за сличан »практични рад« а у сврху револуционирања маса, да се оснује једна *јединствена југословенска држава на темељу републиканском*, у којој би се имале налазити уз Србију, Босну и Херцеговину и краљевине Хрватска и Славонија. Програм сада речених организација да је обрађен у посебном, у краљевини Србији тисканом статуту, од куда је овамо у много ексемплара послан и раширен међу ђачтвом, те код неких од осумњичених и пронађен.

Увјеравају нас, да ће се настојати судбену истрагу провести у што краћем року, тако да би главна расправа могла бити већ око половице слиједећега мјесеца.«

Донели смо овај извештај *службенога* листа хрватске владе, који на *перфидан* начин припрема »разлоге« за нову »велеиздајничку« парницу и који опет *клевета краљевину Србију* и њене официре. Иста тактика као и у »велеиздајничкој« хајци против Срба! Само што су сада **похапсили и четрнаестогодишњу децу** те из њихових изнуђених исказа кују материјал за нову »велеиздајничку« парницу.

— Хајка у Далмацији. —

Задар, 8. јуна.

У свези с атентатом, извршеним против кр. комисара Цувaја, по целој Далмацији су извршили на много места *премешачине* по становима свеучилишних студената и средњошколаца. Испред те хајке, у којој од реда невине младиће хапсе, многи ђаци су се *склонили у Црну Гору*, али неколицини су на црногорској граници забранили прелаз те су паробродом отпутовали у Италију.

— Стање рањеног Хрвојића. —

Загреб, 8. јуна.

Нема наде, да ће оздравити бански саветник Иво пл. *Хрвојић*, кога је приликом атентата погодило у главу зрно из Јукићева браунинга. Болесник је стално ван себе. Лекарски конзилијум је установио, да је Хрвојићу непрестано *све горе*.

НОВИ САД, 9. јуна 1912.

— Автономни пуста-комесари. Да су радикалски очајници, којима се измичу автономне дијурне, створили уочи своје пропасти **потпуну анархију** у ово мало наше народно-црквене автономије, доказ је и ономадашње једно право радикалско решење радикалског **устарабарског конвента**, који је под именом **епархијског административног одбора бачког** у четвртак, 7. (20.) о. м. имао седницу под председништвом Њ. В. епископа бачког г. Митрофана **Шевића**. Одмах ћемо казати, да је у тој седници својој епарх. адм. одбор бачки **одрекао извршење** једне одлуке Саборског Одбора, дакле ставио се у **отворену непослушност** према нашој највишој автономној власти.

Ствар је у овоме.

Саборски Одбор је **уништио насилничко и скроз незаконито решење** радикалског епарх. адм. одбора бачког, којим је против сваког закона и правде распуштена црквена скупштина у **Надању** те постављен управни одбор, у који су жалосни браниоци автономије, радикали, увукли и **општинског подбележника**, а овамо безобразно клеветају друге српске странке, да их „потпомажу натароши«. Саборски Одбор је наложио епарх. адм. одбору бачком, да има извршити решење Саборског Одбора и ово доставити црквеној општини надањској, која се успоставља.

А шта ради радикалски конвент, који је незаконито, арнаутски распустио надањску црквену скупштину **само зато**, што при изборима за епархијску скупштину **не ће да иде за убицама и издајицама**: српског народа?

Тај злогласни епарх. адм. одбор бачки решава, да он просто **не ће да публикује** надањској општини решење Саборског Одбора!! Нижа автономна власт просто каже највишој нашој автономној власти: „Пуцам ти под нос! Шта ми можеш?“ Дакле: потпуно безвлађе, савршен дар-мар! Али Саборски Одбор мора наћи начина, да добро удари по прстима то устарабарско радикалско разузданo тело. Иако су радикали од наше народно-црквене автономије направили чудовиште, право врзино коло, ипак **овакав поступак не може остати некажњен**. Јер то је ипак беспримерна дрскост, да епарх. адм. одбор бачки — у присуству епископа-дијецезана — решава, да на избор епархијских скупштинара у жабаљски и ст.-бечејски протопрезвитерат изашље своје **комесаре** у особама таквих типова, као што су Коста **Брадваровић** и Милан **Ћосић**, те се првоме даје **формално упутство, да ни у шта не зарезује решење Саборског Одбора** па да **не дозволи** надањским изборницима, да гласају!

Та то је покор! Такав покор, да кад је о том автономном **пуста-комесарству** расправљано у седници епарх. админ. одбора бачког, па су неки понудили ту „почаст“ члану г. дру Бранку **Вујићу**, овај је то **с индигнацијом одбио**, шта више **осудио** тај покор, попретив, да ће иступити и из саме радикалске странке. Онда се пуста-комесарства за жабаљски протопрезвитерат халапљиво примио познати Коста **Брадваровић**. Забога, он вам је и умни и телесни „див“: он ће да „импонира“ изборницима — ако му не треба! Ако се тај тип одиста усуди, да на биралишту чини каква распоређења, да игра неку „власт“, **може да од самих изборника буде дограбљен за чакшире** и удаљен са биралишта. Исто тако може да прође и Ћосић. Шта ће автономни пуста-комесари у Жабљу и Старом Бечеју? Да праве **насиља**, а старо је правничко правило: „Vim vi repellere licet“ (Силу силом слободно је сузбити). Не дамо се више тероризирати од радикалских пропалица. Зар на пр. и један Брадваровић, који је на нечувен начин злоупотребио своје чланство у епархијској власти те **фабрицирао тужбу**, за коју он тужитељу **јемчи**, да ће бити »повољно решена“, — зар и такова индивидуа да нам у Жабљу тороче о закону? Не, то се не сме допустити. А и Бечејци нису радознали на Ћосићево „ијекање“!

Него жалосно је, да све те радикалске покоре слуша, гледа и -- **потписује** г. епископ **Шевић**. Ма, господине епископе, зар су вас заставашки дрипци баш тако заробили? Видите, имали сте одважности, да не одете у Горњу Кућу и да не гласате за одбранбене предлоге, које је силовити Тиса незаконито протурио. И за **ту** вам одважност скидамо капу. Али кад се не бојите једнога Тисе, како да Вам **један Јаша**, који је због уморства био на робији, улева толико респекта, да санкцијонишете чак и такове покоре радикалске у овој јадној нашој епархији?!

Политички преглед.

— Угарски сабор. Заступничка кућа је јуче, 8. (21.) о. м., у подне држала седницу, у којој је установљен дневни ред идуће седнице. Сви законски предлози биће по свој прилици расправљени до среде, а за тим ће сабор бити одгођен до јесени.

Опозицијони посланици су и јуче на уобичајени начин хтели да уђу у сабор, али су се удаљили, кад их је **војнички кордон** задржао.

— Железничка питања у аустријском царевинском већу. У железничком одбору заступничке куће аустријске је железнички министар барон **Форстер** на питања заст. Бијанкинија говорио о личкој железници и о босанским железницама. **Личка** ће железница водити из Огулина у Книн, где се спаја са далматинским пругама. Градња те пруге је већ издата. У погледу **босанских** железница изражава се министар уздржљиво. У плану су две пруге нормалног колосека у источно-западном правцу, осим тога унакрсне пруге, које ће бити ускога колосека. С аустријског гледишта је најважнија пруга Бугојно-Аржано и Бањалука-Мостар. Прва ће бити уског колосека, а ако још и у Србији изграде један мали део пруге, биће осигурана железничка веза између Србије и Сплета.

Заст. **Најман** је упозорио на то, да Угарска тежи, да анектиране земље новим железницама још више прикопча за себе. Мађарска тарифна политика тешку штету наноси интересима Аустрије. Препоручује предлог за одлуку, којим се влада позива, да при установљењу програма за градњу босанских железница оствари свој утецај у правцу, да се међу Аустријом и далматинским приморјем, као и међу анектираним покрајинама, оствари железничка свеза пругама редовнога колосека.

Заст. др. **Рибарж** (истријски Словенац) вели, да је уређење државноправног односа анектираних земаља, а с тим и ревизија аустро-угарске нагоде ствар врло потребна и хитна. Подноси предлог за одлуку, којим се влада позива, да неодложно поднесе заступничкој кући законске предлоге, који јој од сада буду стизали у погледу Босне и Херцеговине.

— Тројни Споразум и италијанско турски рат. У Цариграду су прекјуче приликом примања у двору амбасадори Француске, Енглеске и Русије известили турски министарски савет о измени мисли међу њима у погледу тога, да се обустави италијанско-турски рат. Том се приликом амбасадори уверили о томе, **да се Турска више, него икада, држи свог одисконског становишта**. Цариградским листовима јављају из Лондона, да ће после заузећа острва Хијоса велесиле колективно и у Риму и у Цариграду порадити на томе, да се обустави непријатељевање.

Вести из места и из народа.

Нови Сад, 9. јуна 1912.

— Продаја винограда Лазе К. Манојловића. На основу закључка Управног Одбора Матице Српске и на основу пристанка свих интересената овим се извештава, да ће се **виноград** Лазе К. Манојловића на друму („транцаменту“) између Петроварадина и Каменице уз пристанак свих интересената **из слободне руке продати**.

Који желе да купе тај виноград, нека своје понуде **што пре** пријаве г. дру Стевану **Малешевићу**, фискалу Матице Српске.

— Нов Србин адвокат у Новом Саду. Новосадском **српском свету** са своје агилности и ревног учествовања у културном и привредном покрету наше омладине с најбоље стране познати млади Србин др Игњат *Павлас*, родом из Горњег Михољца у Славонији, положио је 1. (14.) о. м. у Муреш Орашју (Марош-Вашархељу) адвокатски испит и то, као што нам јављају, са ванредним успехом. Младом адвокату је тек 26 година те спада међу оне ретке младе људе, који вредноћом и истрајношћу рано постигну своју сврху. Др Павлас отвара канцеларију у Новом Саду. Надамо се, да ће уз своје послове ипак доспети, да се и даље заузима за наше јавне ствари.

— Самоубиство потпуковника Мрвоша. Још 17. (30.) маја о. г. нестало је умировљеног потпуковника Јосифа *Мрвоша* из Загреба, где је стално живео. Ових дана је нађен *мршав* у околини загребачкој. У неурачунљиву стању је сам себи одузео живот. Покојник беше из угледне војничке породице.

— Девојачко Васпиталиште Св. Мајка Ангелина у Будимпешти *(VI. Váczi utca 63. II. em.)* прима пријаву за школ. год. 1912|13., на захтев родитеља шаље заводске проспекте и даје обавештаје.

1—60

НОВЕ КЊИГЕ: Др. М. Тривунац: *О Немцима* К 2·50. — *Златни Праг, илустровано*, 30 фил. Гершић: *Светозар Милешић*; *О години 1848.* — *Дела Ђуре Јакшића* К 15· Шаље, и на отплату, издавач: **Напредак — Земун.**

Народ, који није напредан, који нема јаког средњег сталежа, такав народ прегазиће други пре а после.

Новости са стране.

— Велика несрећа с путничким паробродом на Дунаву. У прошлом броју „Браника“ смо на основу депеше донели кратку белешку о пропасти путничког парода „Краљица Јелисавета“, који није румунски, него је он својина Мађарског Бродарског Друштва. Код румунског села Рахова на Доњем Дунаву *расиршуо* се *казан* на том пароброду те се цела палуба наједаред *запали*. Путнике спопаде паничан страх. Многи поскакаше у воду, а *двадесетворици* путника нема трага. Машиниста и један келнер *погинули* су. Овај пароброд беше највећи путнички пароброд овог друштва и тек је недавно спуштен на воду.

Из *Галца* јављају 8. (21.) ов. м.: До сада има **29 мртвих**. Черновички трговац *Рахбергер* је за време панике од страха померио памећу те се ту пред престрашеним путницима *убио* из револвера.

— Веридба у породици рускога цара. Из Петрограда јављају, да ће Велики Кнез Димитрије *Павловић* ускоро прстеновати Велику Кнегињу *Олгу Николајевну*, најстарију ћерку руског цара Николе II. Велика Кнегиња Олга је рођена г. 1895., дакле јој је сада 17 година. Њену веренику, сину царева стрица Великог Кнеза Павла Александровића, сад је 25 година. Мати Вел. Кнеза Димитрија беше грчка принцеза Марија, која је рано умрла. Њен муж Вел. Кнез Павле дуго беше удовац, док није узео за жену лепу распуштеницу генерала Пистолкорса, Олгу, којој је баварски принц регенат дао титулу грофице Хоенфелс. Цар је због те женидбе Вел. Кнеза Павла *казнио*, одузев му сва великокнежевска права и прогнав га из Русије. Но после га је помиловао.

— Снег у лето. Из Мармарошсигета (у североисточној Угарској) јављају: Они, који су у четвртак у јутро у Керешмезеу устали, осетили су необичну хладноћу. Сва околна брда беху покривена нападалим снегом. Занимљиво је, да у Керешмезеу, који лежи у долини, није падао снег, а иначе је цео хатар бео од снега.

НОВИЈЕ.

Будимпешта, 8. јуна. Министрапредседника Лукача је краљ данас примио у Бечу у аудијенцију, о којој јављају: Опозиција мађарска јако се вара у нади, да краљ не ће санкцијонисати одбранбене законске предлоге. Дана 16. (29.) о. м. ће ти предлози са краљевом санкцијом ступити у крепост. Угарски сабор ће 15. (28.) о. м. бити краљевским отписом одгођен. Сабор ће се у октобру наново састати. Краљ је одобрио и радни програм Лукачев за јесен. У том програму су предвиђене све мере, које зајемчавају радну способност сабора. Опозиција се вара, ако држи, да ће на јесен скандалима изазвати распуст сабора. Нови ће избори бити, али само на темељу општег бирачког права, које ће бити створено на зиму, да ли уз сарадњу опозиције, зависи само од ње саме.

Лондон, 8. јуна. По мишљењу енглеских листова Русија ће, пошто је Државна Дума одобрила за флоту 502 милијона рубаља, у утакмици за господарством на мору по довршењу свога програма око градње убојних бродова бити најјача поморска сила после Енглеске.

ТЕЛЕГРАМИ

УРЕДНИШТВУ »БРАНИКА«.

Наручено поверење.

Будимпешта, 9. јуна. Варошко представништво у Марошвашархељу изгласало је влади паверење и поздравило грофа Тису, а тако исто и жупанијска скупштина бистричко-насодска.

Угарски сабор.

Будимпешта, 9. јуна. (Заступничка кућа.) Простор пред заступничком кућом је поседнут двоструким војничким и полицајским кордоном. Опозицијони посланици дођоше у 10 сахата и ту су Јулије Јушт и гроф М. Кароји избацили своје стереотипне протесте па отишли.

У седници су расправљена 24 извештаја и зак. предлога, који беху на дневном реду, међу овима зак. предлог о личкој железници.

Имунитетски одбор је решио, да изда суду заст. Јулија Ковача због покушаног уморства над грофом Тисом.

Крвави изгреди у Португалској.

Лисабон, 9. јуна. Овде су демонстровали трамвајци, од којих је више њих ухапшено. У 11 с. ноћу на тргу Дом-Педра у сред гомиле света експлодираше три бомбе. Дотрча коњица, одјекнуше метци те је један човек убијен, а више њих рањено. Све радње су у часу затворене. Комадима бомбе рањено је две особе, које стојаху на прозору другога спрата у некој кући. Друга је једна особа убијена. Међу рањенима је више полицаја. Сенатор Коста, кад је изишао из парламента, обасут је каменицама. Коста у одбрани опали више пута из револвера. Улице су поседнуте војском.

Пашић код руског цара.

Петроград, 9. јуна. Цар Никола је примио у аудијенцију председника српског Државног Савета Николу П. Пашића, који ће бити посланик Србије на руском двору.

Одбранбени предлози у рајхсрату.

Беч, 9. јуна. Расправа о одбранбеним предлозима у појединостима иде брзо напред.

Избор председника у Северној Америци.

Чикаго, 9. јуна. За данас се очекује кандидовање за председништво. Тафтови изгледи су повољни.

Соколски гласник.

— **Српско Соколство на све соколском слету у Прагу.** Старешинство Српске Соколске Жупе Фрушкогорске јавља и овим путем свима соколским друштвима у Жупи као и онима из Угарске, да ће сви они чланови ових друштава, који су се за времена пријавили и пут на Пражки Слет платили, путовати са једним делом сокола из Србије лађом „*Делиград*“, која ће поћи из *Земуна* дне 11. (24.) јунија у 5 сати 20 мин. изјутра, из *Карловаца* у 11 сати 20 мин. пре подне, а из *Вуковара* у 5 сати 20 мин. после подне. У Пешту се стиже 12. (25.) јуна у 4 сата после подне, а у Беч 13. (25.) јуна у 6½ сати после подне. (Остали, већи део сокола из Србије и Ст. Србије путоваће лађом „Цар Никола I.“, која ће на путу пристати само у Земуну и Пешти.) Из Беча се путује у Праг посебним влаком. Нека с тога сви учесници из Фрушкогорске Жупе и Угарске за времена дођу у напред означена места, и уједно им се саопћава и ово: На лађи се морају безусловно слушати наредбе капетана брода и члана савезне соколске управе бр. Михаила Ковачевића на путу до Карловаца, а одавде даље вршиће ову команду бр. Dr. Лаза Поповић са бр. Миком Ковачевићем. За време путовања лађом имају се сви учесници безусловно уздржавати од свакога манифестирања, изазивања и др., јер ће се такви чланови — према наредби главнога одбора Српскога Соколства — без икаква поговора искључити од даљега путовања. На лађи ће бити и половина соколске музике, која ће свирати по напред утврђеном програму, у којем се, према томе, не могу и не ће чинити никакве измене и ни на чију жељу. Путовање се у *грађанском* оделу.

Новчани рад.

— **Снижен каматњак.** Обистинили су се гласови, који су прошле недеље стизали из *Берлина*, да ће Немачка Државна Банка обалити свој каматњак. Ових дана је средишни одбор споменуте новчаничне банке одиста закључио, да се има званични каматњак снизити за ½% (од 5% на 4½%) и ономад је тај закључак спроведен. Тако је после Лондона и Париза ипак дошао на ред и Берлин, где се је стање Државне Банке прошле седмице тако поправило, да снижењу каматњака није више било запрека. Резерва порезу неподвргнутих банкнота износи 287·6 милијона марака, а уз то се је метално благо повећало за 13.4, док се је менични портфељ умањио за 94.6 милијона К. Стање је дакле уопће повољно, те ће сада и приватни дисконт, који је још до скора износио 4%, по свој прилици за неки одломак постотка појефтинити.

За Берлином је обично у каматној политици следила *Аустро-Угарска Банка*. Но то се по свој прилици сада не ће догодити, јер је пону да страног новца у Бечу најмања, а потреба ће бити пред крај овог месеца велика. Ни моментано стање наше новчаничне банке, према последњем извештају, није повољно, премда се је прошле недеље побољшало за 58 милијона К. Сад износи резерва порезу неподвргнутих банкнота 54.1 милијона К, док се је метално благо умањило за 13 милијона. Споменута је резерва премалена с обзиром на потребу, која се за ултима очекује, а да би се могло мислити на обављање рате. Уопће је велико питање, да ли ћемо нижу рату још ове године дочекати.

Разно.

— **Телефон у Америци.** У свакој европској вароши велика је мизерија са телефоном. Или је веза спора или телефонискиње падају од умора услед силна посла. Елдорадо телефона је у Америци. Осамдесет и пет милијона становника употребљавају округло два милијона телефона а тај се број годишње умножи за осам стотина хиљада направа. Једина телефонска мрежа „Bell System“ дневно посредује 20,422.000 разговора. У Америци се телефоном служе не само трговци, индустријалци и приватјери, него и ратари и сељаци. На фармовима има два милијона телефонских направа а ове спајају Атлантски и Индијски Океан. Просечно од четири американска фармера један има телефон. У држави Јови од десеторице имају телефон њих деветорица. Чак и до најдивљих крајева Ујилд-Уеста допрео је телефон. У горостасним шумама Сијере Неваде су колибе дрвосеча снабдевене апаратима, да не можеш пожелети бољих. Веома су лепе етапе развитку друштва Bell-а. Тај потхват је године 1879. имао основне главнице један милијон долара, године 1882. су приходи већ премашили читав милијон долара, године 1884. је друштво деоничарима у име дивиденде поделило један милијон долара, године 1885. је један милијон стављен у резервни фонд, године 1889. се први пут десило, да је за годину дана склопило читав милијон веза, године 1898. су пруге тог друштва биле дугачке милијон километара а ове су године удесили милијонту направу. Бостон и Њујорк још од године 1897. амо може да разговара са Чикагом, Милвокијем, Питсбургом, Уешинктном, а после године дана већ и са Небраском. За тим се телефон све то махнитијом брзином ширио те је продрео и у најгушће шуме и попео се на највише висове. У многим крајевима је телефону опасан непријатељ био медвед, за тим и Индијанци. Индијанци су крали телефонски дрот, да од њега праве наруквице и ђердане. У пркос многим потешкоћама постављен је вод од 80.000 миља на земљишту од 403.000 квадратних километара. Но у историји американског телефона најневеровратније звучи развитак њујоршке мреже. У Њујорку је године 1900. било само 56.000 направа, али је после десет година било већ 400.000. У трговачкој престоници Северне Америке сад има толико телефонских станица, колико заједно у Француској, Белгији, Холандији и Швајцарској. У почетку је у Њујорку била једна телефонска централа, сад их има осамдесет и пет. Из једне писарнице — реч је наравно о Standard Oil Company-ји — годишње се прометне 230.000 разговора. Телефонске централе у Њујорку грозничаво раде дању-ноћу. Јутром међу три и четири сахата деси се у једноме минуту по десет разговора, међу пет и шест сахата већ 6000 а међу шест и полак седам дваред толико, почевши од полак девет има сваког сахата по 50.000 разговора. На врхунцу прометског саобраћаја, од прилике око једанаест сахата пре подне, буде по 50.000 разговора на сахат. Друштво Bell у Њујорку има 110.000 намештеника а од ових су 5000 девојке. Управа тим намештеницима даје у пет сахата само теја или каве.

Управник: Др. Мих. Полит-Десанчић.
Одговорни уредник: Јанко Перић.

ОГЛАСИ.

Из петроварадинске краљевске повлашћене трговачке школе.

У кратким наставним течајевима темељита наобразба у двоструком књиговодству усмено или писмено за господу, госпође и девојке. Улаз и испит у којој бечкој јавној трговачкој школи у свако доба. — Успех на испиту гарантујем тиме, што ћу вратити хонорар. — Писмена извешћа само уз ретур-марку.

Проф. Ј. МОГАН.
323 1 3 Нови Сад. Футошка ул. 104.

Свака птица своме јату, прави Србин своме брату.

БАДАВА
разашиљем најновији и најјефтинији ценовник
ГРАМОФОНА
Патефона и Еуфона и најновији списак
СРПСКИХ ПЛОЧА
који садржи више хиљада српских песама, славних певача и певачица, чувена певачка друштва, Србијанске андолије седога гуслара, веселог гајдаша, војничке глазбе, тамбураше, црквено појање, говоре, шале и доскочице, декламације и беседе у свима језицима, на производу Грамофон, Диадал Зонфон, Фаворит, Јумбо, Јумбола, Одеон, Премиер, Пате и све друге фабрикате, све јефтиније него у самој фабрици негле дајући на зараду, јер тај је посао поред другог рада уведен. Тако исто може се добити по најјефтинијој цени игле и федери за Грамофон а и оправке обављам брзо и јефтино. Старе плоче примам по фабричној цени у промену. 310 2-25
МИТА Ђ. ПАЛИЋ ■ ПАНЧЕВО.
ТЕЛЕФОН БРОЈ 214.
Србине пазари код Срба, немој обијати туђе прагове.

Ad III. C. 371|243 ex 1912.

СТЕЧАЈ.

Овим се расписује стечај ради попуњавања пет наставничких места у српској учитељичкој школи у Карловцу.

На ова места могу компетовати Срби и Српкиње православне вере, угарски држављани, који су оспособљени за наставнике педагогијских наука, српског језика и књижевности, немачког језика, историје с земљописа или математике са природним наукама. У недостатку потпуно квалификованих компетената поставиће се за суплente и таква лица, која још немају потпуну квалификацију.

Са сваким од ових места скопчана су ова берива: за професора 2000 К плате и 200 К станарине и петогодишњи доплаци од по 200 К, за суплента 1600 К награде годишње.

Прописно опремљене молбенице имају се поднети српском православном народном школском савету најдаље до 22. јуна (5. јула) 1912. године.

Из седнице српског православног народног школског савета, држане у Карловцима 19. маја (1. јуна) 1912. године.

ПРЕДСЕДНИШТВО
српског православног народног школског савета.
322 1-1

Српски пансијон
У КУПАТИЛУ РАЈХЕНХАЛУ.

Јављам српском свету, који лека и разоноде ради долази у чувено баварско купатило Рајхенхал, да сам узела велику вилу под именом „Concordia“ са двадесет и четири врло лепо намештене велике, видне, високе, сунцу изложене собе и красном баштом на најлепшем и најздравијем месту целога купатила близу шуме и у близини курхауза. Готово све собе имају балкона, са којих је особит изглед у даљину. У кући има електрично осветљење, послуга је пажљива и тачна а цене су умерене. Пансијон, у који се уза стан урачунава доручак, ручак и вечера, стаје од особе само 5 марака (6 круна дневно), пре и после главне сезоне су цене обаљене. Издајем и на читаву сезону собе по 15 до 60 марака недељно већ према величини и положају собе.

Сара Димитријевић,
Bad Reichenhall, Riedelstrasse Nr. 4.
5—12 314

Оглас.

Част ми је мојим поштованим пријатељима и познаницима трговцима јавити, да сам од фирме **Kohn & Löw** у Бечу после 32 године, где сам као заступник био, иступио, те да сам сада на Бечкој пијаци отворио агентурну радњу под својим именом

АГЕНТУРНА РАДЊА
Гиге Е. Марковића
у Бечу I. Fleischmarkt 15.

Стављајући ово мојим пријатељима и познаницима до знања, молим сваког, да ме у моме новом подузећу својски потпомогне и своје потпуно поверење ми поклони, т. ј. да се са својим поруџбинама на мене обраћају. Ја пак имао сам прилике кроз 32 године стећи веза са свима великим фирмама које производе галантеријску, нирнбершку, стакларску, порцуланску и металну робу, те могу сваку, на мене управљену горњу поручбину најбрже, тачно и савесно извршити на потпуно задовољство свију својих пријатеља и познаника.

Молећи за што многобројнију потпору, шаљем свима својим пријатељима и познаницима српски поздрав, са особитим поштовањем

319 1—12 Гига Е. Марковић.

Од КЕЛЕМЕНА плем. ФЕЛДЕША, апотекара у Араду, произведени

МАРГИТИН КРЕМ

јесте најбоља помада за лице, која за два до три дана лице полепша и подмлади

Маргитин крем једино средство против леђа, пега, изасутака, бубуљица, бора и т. д.

Маргитин крем ненадмашно средство против изасутака на кожи, против бубуљица, црвених руку и лица и против опрљина од сунца.

Маргитина крема чудотворно дејство састоји се у томе, што исти, кад се намаже лице, одмах делује и за два-три дана лице сасвим ослободи леђа и пега.

Маргитин крем је сасвим нешкодљив и без масти, лице се не сија и стога се тај крем даје употребити и дању. Цена великој тегли Фелдешева Маргитина крема К 2·—, малој тегли К 1·—

Маргитин пудер бео ружичаст или крем боје К 1·20

МАРГИТИН САПУН, по комаду 70 пот.

Само онда није патворено ако је свака кутија снабдевена натписом: gutori FOLDES KELEMEN, апотекар у Араду.

Опомиње се да се ваља чувати патворина.

173 4—5

ЛЕКОВИТО КУПАТИЛО

„РУСАНДА“

У МЕЛЕНЦИМА

(Торонталској жупанији) — у јужној Угарској

Отворено је од 1. (14.) маја до 1. (14.) септембра сваке године. Специјално лечи: **Севотине хроничну реуму, Скрофулу** у свима њеним облицима и појавама. **Кожне болести,** које нису у стању биле никакове лековите масти излечити, — нарочито Psorias и Prurigo. Код женских **неуредан крвоток,** и живчане болести. Сигуран успех у лечењу **Костобоље** Caries. Necrosis-а, у коме премашује најчувенија интернационална купатила. **Са успехом** лечи **застарели Луес.** — Станови се састоје из четири модерно удешена **хотела са 74 собе, Курсалон, кафана, изврсна кухиња, добра музика, цветни парк,** са удобним клупама, — **гласовир, куглана, билиард** стоји на расположењу купалишним гостима. — Ближа извешћа и проспекте на захтев и бесплатно шаље **управа купатила „Русанде“** 205 50—

COMPAGNIE GENERALE TRANSATLANTIQUE

француска линија

Редовна директна линија брзих бродова

Хавр-Њујорк

и Канада.

via Базел (Швајцарска) Париз

268 5—35) *Канцеларија:*

BUDAPEST, VII., BAROSS-PLAZT 15

Адреса за телеграме: Transat, Budapest.

Врњачка Бања

Ове бањске сезоне, ординираће **у Врњачкој Бањи**

Др. Мих. М. Величковић

лични лекар Њ. В. пок. Краља Александра. 295 5-5

ПРОМЕСЕ

3% уг. Хипотекен срећке

од године 1894.

Главни згодитак	. . . К	100.000·—
1 згодитак по	. . . „	3.000·—
3 згодитка по	. . . „	1.500·—
10 згодитака по	. . . „	400·—

Жребање 25. јуна 1912.
Цена К 5·50

Аустр. кредит срећке

од године 1858.

Главни згодитак	. . К	300.000·—
1 „	по . „	60.000·—
1 „	по . „	30.000·—
2 згодитка	по . „	10.000·—
2 „	по . „	4.000·—
3 „	по . „	3.000·—
3 „	по . „	2.000·—
35 згодитака	по . „	800·—
3352 згодитка	по . „	400·—

Жребање 1. јула 1912. године.
Цена К 20·—

Бечко-комуналне срећке

од године 1874.

Главни згодитак	. . К	300.000·—
1 „	по . „	20.000·—
1 „	по . „	10.000·—
5 згодитака	по . „	2.000·—
12 згодитака	по . „	500·—
2180 „	по . „	340·—

Жребање 1. јула 1912. године.
Цена К 18·—

издаје

МЕЊАЧНИЦА

ЦЕНТРАЛНОГ КРЕДИТНОГ ЗАВОДА

деон. друштво

у Новом Саду.

*) Поштом шаљемо поруџбине само кад нам се новац унапред пошаље заједно са 35 пот. за поштарину.

АПОТЕКАР

G. Штрасер

у Ср. Карловци

узео би под повољним условима једног практиканта из добре куће, који је 6 гимназијских разреда свршио. 279 (9—

Dr. Драгољуб Шрага

специјалиста и оператор

за болести носа, грла и ушију,

из БЕОГРАДА

(-) ординира за време сезоне у (-)

ВРЊАЧКОЈ БАЊИ,

302 2-5 **ВИЛА АРНОВЉЕВИЋ.**

Основана 1830.

Херминa Вајс

Пређе: КАРЛ СЕВИН

НОВИ САД,

II. Лебарска улица број 51.

бојадише и кемички чисти одела за господу, госпође и децу, униформе, чипке, везива, сторес и тунис-засторе, сунцобране, рукавице, нојево перје, панама шешире итд. итд.

НЈЈЕФТИНИЈЕ ЦЕНЕ!

ПРИЗНАТ ДОБАР ПОСАО!

114 18—20

Гвожђарска трговина

Хајнриха Гербера

У СТ. ПАЗОВИ

потребује 2 ваљана спомоћника. Сваки ће добити стан, храну и 40 круна месечне плате. Ступање одмах. 318 3—3

Требам

два шегрта

из боље куће. 321 2—3

Издавачка књижарница

Свет. Ф. Огњановића у Н. Саду.

---

†

Јавна захвала.

Поводом смрти незаборављеног ми супруга

Радивоја Поповића

кр. уг. поштанско-брзојавног надзорника и предстојника кр. пошт. и брз. уреда у горњем Осеку

Примила сам небројено што усмених, што писмених и брзојавних израза саучешћа.

Пошто — скрхана тугом и жалошћу — нисам у стању да се сваком појединoм тјешиоцу посебице захвалим, чиним то овим путем и велим свима и свакоме: срдачна хвала!

Напосе се топло захваљујем Високопреосвештеном Госп. владици пакрачком *Мирону*, велеможној господи равнатељима кр. поште и брзојава у Загребу Антуну *Косићу* од Кишвалуд, и Павлу *Хаџи*, велеможном г. Светозару *Грубићу*, кр. поджупану у Пожеги, високоблагородној гђици Тини грофици *Алтан*, председници католичког добротворног друштва у Осеку, нашим врлим кумовима г. дру Радивоју и Зорки *Вукадиновић* у Београду, честитим породицама г. Паје *Гостовића*, адвоката у Новом Саду и г. Владимира *Матијевића*, велепоседника у Загребу, и свима осталима, који су својим ријечима од утјехе похитали, да нам болове срца нашега ублаже и утишају.

Тако исто благодарим свој врлоученој г. г. лијечницима, који су милог нам покојника у тешкој и дуготрајној му болести лијечили, а нарочито г. дру *Блашковићу*, који се је беспримјерним стрпљењем око болесног ми покојника трудио.

Срдачна хвала високопречасном г. проти Филипу *Милошевићу*, професору ређевске богословије у миру, високопреч. г. проти Александру *Живановићу*, кр. професору и катихети, и преч. госп. Јовану *Николићу* сист. парох. помоћнику, штованој г. г. учитељима *Сабљици* и *Ђурђевићу*, и српском певачком друштву, који су смртне остатке покојникове опојали и душу му својим молитвама Богу препоручили.

Хвала штованом г. Ивану *Бухнеру*, кр. пошт. асистенту, који се смишљеним говором пред зградом кр. поште и брзојава у име чиновништва са покојником као старешином својим опростио! Немања хвала и поглавитом г. *Деканићу* из Загреба, који је загребачко равнатељство при погребу заступао!

Вечиту благодарност дугујем: велеможном госп. Павлу *Хаџи* из Загреба, честитој породици *Хануш* и уваженој породици Хуго *Вајса* из Осијека, п. н. г. г. чиновницима, подчиновницима и послужитељима и женском чиновничком особљу овдашње кр. поште и брзојава, који су у знак велике пажње и поште своје према врлом покојнику одар његов прекрасним вијенцима украсили!

Обилата хвала напокон нека буде свима овдашњим поштанским и брзојавним чиновницима, подчиновницима и послужитељима и женском чиновничком особљу, као и п. н. г. г. предстојницима поште и брзојава из Вуковара и Винковаца, а тако исто и великом изасланству чиновника, подчиновника и послужитеља са овдашње горњоградске железничке станице, те многобројном угледном грађанству осечком, који су милог ми покојника до вјечне куће испратили!

У **Осијеку**, 3. (16.) јуна 1912.

ЛЕНКА удова ПОПОВИЋ
с дјецом.

320 1-3

Матарушка Бања.

Веома лековита топла сумпоровита вода (природна топлота 39°C) са лековитим блатом.

Бања је на ½ сата од железничке станице Краљева а на подножју романтичних Столова.

Бања врло успешно лечи све врсте ревматизма, болести зглобова и костију, ишијас, невралгије, шкрофуле, ексудате, нервне, кожне и женске болести, сифилис и т. д.

Сезона од 1. маја до краја септембра.

У бањи има више када, пет топлих и један млак басен, и млаке минералне воде за пиће.

Друштво Матарушке Бање располаже са 80 лепо мебли-раних, здравих и чистих соба са и без постељних ствари у својим лепим ново подигнутим зградама. Сви друштвени локали и бањски рејон електрично осветљени.

Цене соба за све време сезоне умерене су.

Бањски лекар је Др. Бађерани сресски лекар. Ближа обавештења даје управа друштва Матарушке Бање у Краљеву и бањски надзорник Матаруге.

У бањи пошта, телеграф и телефон.

Краљево (у Србији), 1912. год.

305 2—3 **Управа Матарушке Бање.**

ТВОРНИЦА ТОРОЊСКИХ САТОВА и ЛИВНИЦА ЗВОНА

ПАЈЕ Ђ. ПАНТЕЛИЋА

У ЗЕМУНУ

ОСНОВАНА 1854.

1896. На будимпештанској миленијској изложби са великом медаљом одликована.

Израђује торињске сатове најновијег модерног сопственог система, са слободном кретајућом шетаљком и штифтенганг са челичним једеком (Drahtseil). Лије нова и прелива стара звона, по најновијем систему хармонично удешава, са гвозденом покретном круном. Израђује козе за звона од кованог гвожђа.

Под гарантијом за тачну и солидну израду.

1900. год. посетио париску светску изложбу ради проучавања исте струке.

Мањим општинама даје уз отплату на више година.

68 21—52

Изашао је из штампе!

Пето издање штампано у 25.000 примерака

НАЈНОВИЈИ

ВЕЛИКИ СРПСКИ КУВАР

КАТАРИНЕ ПОПОВИЋ-МИЦИНЕ

са новим корисним и практично опробаним допунама наших углед. и искусних домаћица као и из одабраних страних дела те врсте.

Средила **МИЛЕВА СИМИЋА**

наставница „Кућарства“ срп. више дев. школе у Новом Саду.

„Велики Кувар“ има 36 штампаних табака велике осмине или 560 страна са 150 слика и једном колорисаном таблицом: Најбољи делови говеђег меса. Ова ваљана књига биће од највеће користи свакој Српкињи домаћици у најскромнијим и најимућнијим породичним приликама, јер ће из ње практично научити **кувати наша српска јела, као и готовити најфинија јела из кујне: француске, немачке и мађарске и т. д.** а све је то јасно, разговетно приказано у овом најновијем **„Српском Кувару“**, да ће милина бити свакој Српкињи домаћици узети у руке ову корисну и лепо распоређену књигу у којој ће лако наћи све што јој затреба.

„Велики Српски Кувар“ је у укусним тврдим корицама увезан а цена му је 5 К.

Ко узме два примерка добија трећи бадава.

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРА УЧИТЕЉСКОГ Д. Д. — „НАТОШЕВИЋ“

У НОВОМ САДУ. — Налази се у ћурчијској улици број 26.

92 20—20

ИЗДАВАЧКА КЊИЖАРНИЦА

СВЕТОЗАРА Ф. ОГЊАНОВИЋА

У НОВОМ САДУ.

Препоручује своја издања српских МУЗИКАЛИЈА за гласовир и певање:

БАЈИЋ ИСА. **Албум песама.** Песме у духу српских народних песама за гласовир са потписаним текстом II. издање . К 6·—

БАЈИЋ ИСА. **Албум композиција** за гласовир . . . . К 4·—

БАЈИЋ ИСА. **Јесен стиже дуњо моја**, са текстом за пев. К 1·—

БАЈИЋ ИСА. **Српкиња,** игра у духу срп. нар. игара за гласовир и певачка друштва са упутством како се игра . . . . К 1·—

БОЖИНСКИ К. П. **Из наших крајева** срп. нар. песме за певање у један глас и клавир. — Ед. Огњановића I. . . . . К 1·—

ДУБЕК Х. **Весела је Србадија.** Парафраза за гласовир . К 1·80

ЈЕНКО Д. **Позоришне песме** »Сеоска Лола« за гласовир К 3·—

МАКСИМОВИЋ АКС. Где је српска војводина речи Ст. Вл. Каћанског за гласовир и певачка друштва . . . . . К 1·—

МАКСИМОВИЋ АКС. Песме из Максима Црнојевића за гласовир . . . . . К 1·—

ОСВАЛД А. Тамбурашко коло за гласовир . . . . . К 1·—

Илустровани ценовник разашиље се бесплатно!

Кад нам се новац унапред пошаље шаљемо франко, иначе само уз поузеће.

212 11—12

Доносимо у промет од најбољег материјала с највећом брижљивошћу зготовљене

„ЏОНСТОН“

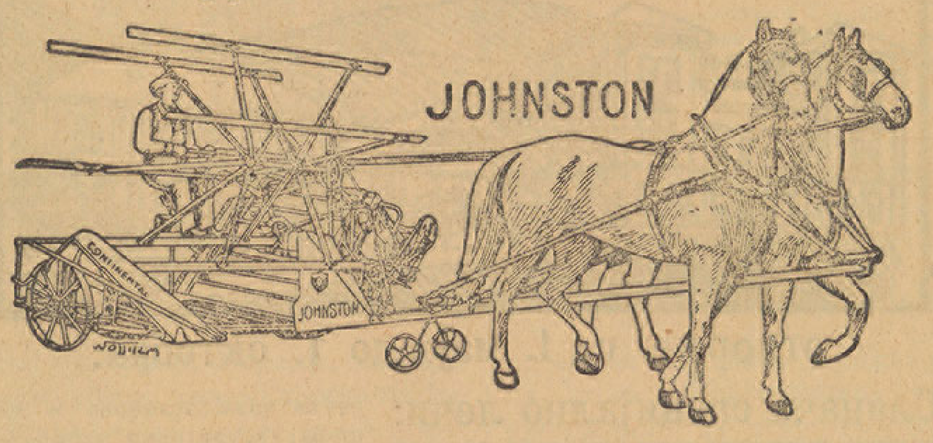

Американски конци првога реда за везивање снопља.

оригиналне американске стројеве за везивање снопља, удешене за прилике у Угарској, у недостижној каквоћи.

Једноставношћу, трајношћу и лепим послом надмашава све друге стројеве.

Генерално заступство и главно стовариште за Угарску:

Рудолф Бехер - Фрања Мелихар

Будимпешта, (VI. Nagymező utcza 68.)

Генерални заступник за Угарску:

Сигмунд Сич.

300 4—6

Осигурања против леда, пожара, похаре и на живот

прима по најповољнијим условима

„АСИКУРАЦИОНИ ЏЕНЕРАЛИ“.

ГЛАВНО ЗАСТУПСТВО:

Централни Кредитни Завод у Новом Саду.

Др. ЧЕДА М. МИХАИЛОВИЋ

ИЗ БЕОГРАДА.

266 10—20

Пошто је провео дуже времена на клиникама за унутрашње болести у Паризу и упознао се са начином лечења у Вишиу и Емсу на лицу места, бавиће се овог лета у **Врњцима.**

Врши клиничке, микроскопске и лабораторске прегледе.

Оглашујте у „Бранику“.

СЛАНО КУПАТИЛО

У СТ. СЛАНКАМЕНУ

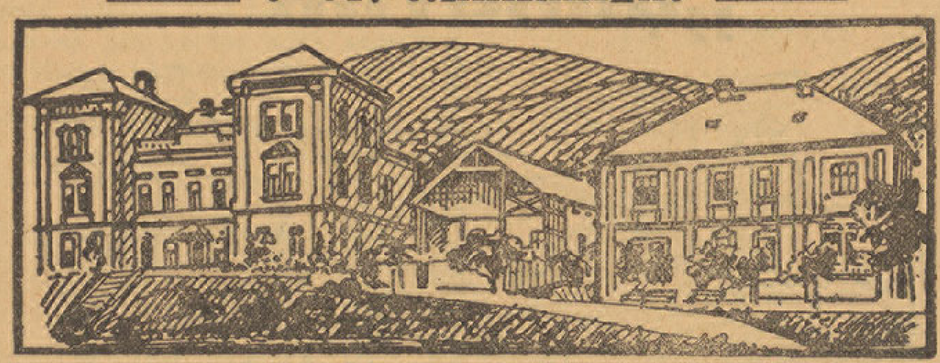

отворено од 1. маја до 1. октобра.

Сланача специјално лечи: ревматизам зглобова и мишића; ексудативно запаљење у трбушној дупљи, материци и јајницима; све врсте катаралних запаљења; малокрвност, бледуњавост и шкрофулозу свију облика; жигове и севотине; извесне врсте кожних болести.

Купатило има 60 елегантно намештених соба са ценом од 1 до 4 К; лепу пространу новосаграђену

рестаурацију са добрим јелима и пићем,

сталну музику која трипут дневно свира.

Ближа извешћа и проспекте бесплатно даје

29—30 147 **ШТЕДИОНИЦА У СТ. ПАЗОВИ.**

МИКИН и СТОЈКОВИЋ

СРПСКА ШПЕЦЕРАЈСКА ТРГОВИНА НА ВЕЛИКО

У НОВОМ САДУ, ГЛАВНА РАДЊА ДУНАВСКА УЛИЦА.

Препоручује своје највеће стовариште увек фришком робом снабдевено у највећем избору а по ценама без конкуренције, као:

Плави камен, гром есенција и рафија,

а нарочито **најбољу гуму** за **каламљење** винограда, под гаранцијом, која не пуца нити се кида. — Даље, **шећер, кава, пиринац, теј, рум, коњак, шампањац.** — **Фарбе, фирнајс, петролеум** и све у ову струку спадајуће робе. — Упозоравамо г. г. **трговце који пазаре на велико,** да кад у Нови Сад дођу сврате код нас и увере се, да се код нас даје пазарити и **добро и јефтино.** 275 10—10

Стефановићева

КАВА

55 22—52

ПРВА ЈУЖНО-УГАРСКА ФАБРИКА КОЛА

Матије Рајха и Карла Лебхерца

У НОВОМ САДУ.

Извоз готових кола у све балканске државе.

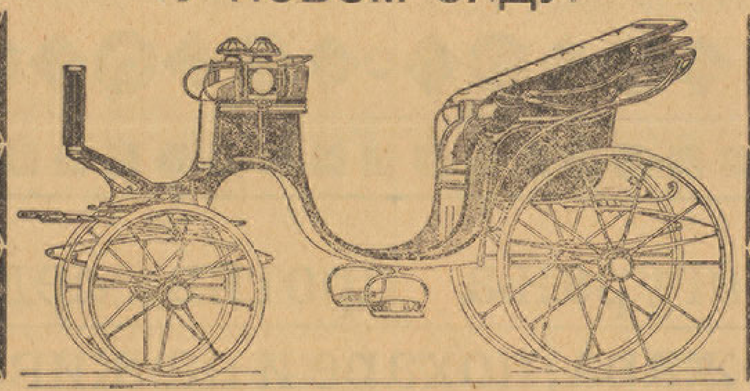

Лондон 1908. Златна колајна.

Највеће стовариште најразличитијих, најмодернијих кола од најједноставније до најелегантније израде по најјефтинијим ценама. Признато солидна творевина. — Илустровани ценовници бесплатно и франкирано. Стара се кола оправљају најбрижљивије или се на жељу и трампе. 211 10—52

Основ. 1891.

СТАКЛАРСКА и ПОРЦУЛАНСКА РАДЊА

ТОШЕ АЛАБУРИЋА

У НОВОМ САДУ, — ћурчијска улица број 12.

Препоручује своје богато стовариште **стакларске и порцуланске робе, као и кућевног посуђа** сваке врсте, **са врло умереном ценом,** брзом и тачном послугом.

Сервиза за ручавање, за теј, за кафу, за умивање, сервиза се свецима и са песницима. Висућих и асталских (Majolika) лампи. — Велики избор разних финих сервиза и разне друга робе за поклоне. — Свете иконе на платну.

Даље: **велики избор разноврсних виљушака и ножева** (Esszeug).

Препоручује своју добро уређену **стакларску радионицу** за урезивање стакла, **оквира за свете иконе и за слике** сваке величине и т. д. у **великом избору.** 552 33-52

„СРПСКО БРАТСТВО“ ЗАГРЕБ Илица бр. 7.

Прима за редовне чланове здраве Србе и Српкиње из Австроугарске монархије, између 18. и 55. године: **у велико коло са 2000 круна, у средње коло са 1000 круна,** те **у мало коло са 500 круна посмртнине. Ко хоће,** да му се за упис пошаљу **тисканице,** нека пошаље **заједно све пристојбе,** које се враћају ако уписник не буде приљен. 1.) **Уписнину од К, 5·—** једном за увијек и за свако коло. 2.) **Чланарину** по **К. 4·—** за уписнике до 45. године; по К. 5·— за уписнике од 45. до 50 године. а по К 6 за упуснике од 50 до 55. године. Чланарина се плаћа сваке године почетком јануара 3.) **Мртвачину за један** (последњи) **смртни случај,** која износи у **увеликом колу:** од 18 до 45. године **К 4·–**, од 45. до 50. године **К 5,--**, а од 50 до 55. године **К** 6; **усредњем колу,** плаћа се од те мртвачине **половина, а у малом колу четвртина.** Редовни чланови свију кола од 18. до 45. године плаћају највише 300 смртних случајева, од 45. до 50. године 240, а од 50. до 55. године само 200. За опскрбљивање сирочади редовних чланова основан је **„Фонд за сирочад Српског Братства“,** у који теку сви прилози добротвора, (који у 5 година плате најмање 100 круна), подупирача, (који сваке године приложе бар 6 круна) и прилагача, (који прилажу по вољи) 337 49—52

Све обавијести за уписивање и због ових прилога дају повјереници, а иначе **УПРАВА** „Српског Братства“ (Zagreb Ilica br. 7.)

ОНО ЈЕ ПРИЗНАТО, ДА У КУЋИ НАМЕШТАЈА

Л. МЕНРАТА И СИНА

У НОВОМ САДУ, Кошут Лајошева улица бр. 46—48.

НАЈВЕЋИ ИЗБОР СВИЈУ НАМЕШТАЈА

531 33-52 у солидној изради и јефтиној цени добити се може.

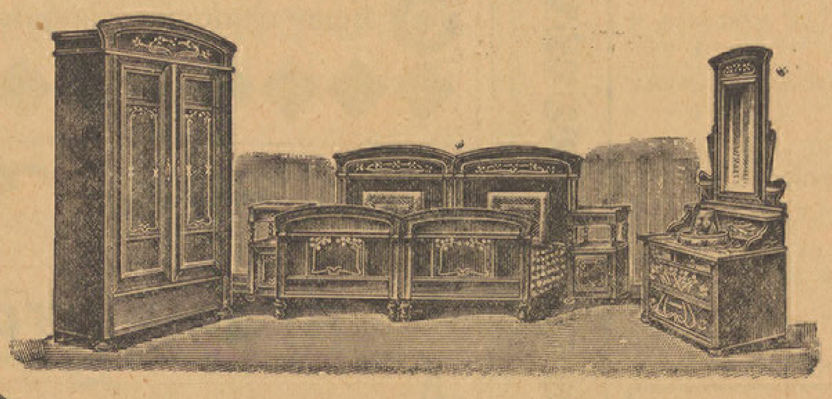

Велики избор у завесама, простирачима (тепиха), застирача за постеље и столове, мадраца, дечијих кола, слика и огледала.

Основана 1845. г. Телефон број 87.

У СВАКО ДОБА ИЗЛОЖБА ПОКУЋСТВА!

Власник и издавалац: Деон. друштво Браник.

Парна штампарија д. д. Браника у Н. Саду.